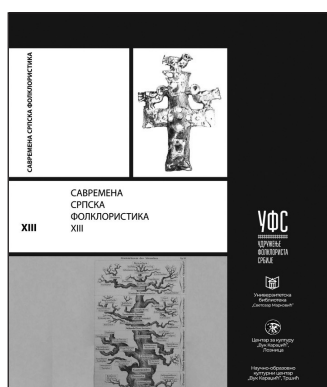

Приказ / Review

Савремена српска фолклористика XIII

Савремена српска фолклористика XIII. Ур. Данијела Поповић Николић, Немања Радуловић. Београд, Лозница, Тршић: Удружење фолклориста Србије, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Центар за културу „Вук Караџић“, Научно-образовно културни центар „Вук Караџић“, 2024, 495 стр.

Научни скупови у организацији Удружења фолклориста Србије ушли су у другу деценију постојања. Самим тим, зборници који их слѣдствено прате дошли су до броја 13. Посматрајући њихову генезу, лако закључујемо да се њихов обим константно повећава, што показује да научно интересовање за фолклористику, нарочито у сфери савремене фолклористике, не само да не јењава него се повећава. Прва тема скупа одржаног у Тршићу од 29. 9. до 1. 10. 2023. године гласила је „Терминологија и класификација у фолклористичким дисциплинама“. Она је привукла доста истраживача, од којих је њих 15 доставило своје радове. „Савремена фолклористика“ редовна је тема ових скупова и њој је традиционално посвећен други дио зборника.

Прво поглавље отвара рад Љиљане Пешикан-Љуштановић „Жанровска мапа усмене књижевности за децу. Дилеме и питања“. Мада и сама ауторка на једном мјесту каже „Може се учинити да се ово излагање бави давно разрешеним проблемом“ (22), цијели рад показује колико је овај феномен отворен за различите перспективе изучавања. Други рад „Класификација лирске усмене поезије – историјат и проблеми“ насловом такође алудира на давно разријешени проблем, али нам Јасмина Јокић јасно показује колико је ово питање отворено и занимљиво. Колико у оваквим зборницима можемо пронаћи корисних и практичних ствари показују радови Миливоја Бајшанског – „Епска народна песма у речницима књижевних термина“ и Марине

Младеновић Митровић – „Проблем класификације хумористичких наратива у рукописним збиркама Крсте Божовића“.

Терминолошким аспектима, као једном од подтема скупа, изузетно занимљиво баве се и Немања Радловић: „Термин ‘наивна књижевност’ у контексту историје идеја“ и Данијела Поповић Николић: „Аматерска, ‘наивна’, ‘дивља’ или – књижевност: о терминима из емске и етске перспективе“, с тим што се у другом раду вјешто актуелизује и подтема „Емски термини и емска класификација“. Ова два рада се интересантно допуњавају, отварајући простор за могућност да у оквиру оваквих тематизованих скупова то постане позитивна пракса. Александра Бјелић у тексту „Термини плагијата, фалсификата и мистификација у проучавању усмене књижевности“ ставља акценат на феномен *осијанизма*, проблематизујући из те перспективе феномен *аутентичности* у фолклору.

Посебну ноту скуповима, самим тим и зборницима, дају радови научника извајаца, оних који се примарно не баве фолклористиком, какав је у овом зборнику текст Снежане Милосављевић Милић „Исто у друкчијем – терминолошки аспекти трансфикционалног јунака у фолклористици“. Премда су зборници, као и скупови, именовани као *Савремена српска фолклористика*, управо у главној теми више радова тематизује несрпски фолклор. У овом броју таквих је радова неколико: „Компаративни осврт на терминологију говора и приповедања у раној грчкој епици“ Ноела Путника, „Почеци фолклористике у Јапану кроз призму првих покушаја класификације јапанских народних приповедака“ Данијеле Васић, „Класификација поетских жанрова старонордијске књижевности“ Бојане Максимовић, „Појам ‘*place-lore*’-а у савременој фолклористици“ Ивана Праштала, „Принципи класификације руских и јужнословенских епских песама“ Данијеле Петковић. Поред чињенице да се српски фолклористи баве традицијом других народа и култура, зборници *Савремене српске фолклористике* редовно доносе и прилоге иностраних научника, каква су у овом издању ова два: „*Zamućeni žanrovi ili kakve veze imaju medicinski i pravni diskurs s folkloristikom: naracije o životu ili memorati u izvantradicijskom kontekstu*“ Наташе Полгар и „*Класифікація народних балад у сучасній фольклористичній науці південних слов'ян і українців: досвід, специфіка, підходи*“ Мирослава Карацуба.

Овакав летимичан преглед наслова показује колико су главна тема и све понуђене подтеме биле инспиративне ауторима различитих научних провинијенција за нова истраживања, која продубљују назначене феномене. Уосталом, обимом, по правилу, знатно већа стална тема „Савремена фолклористика“ у овом зборнику нуди незнатно више радова (17). Они су посебно интересантни због тематске разуђености,

која потврђује чињеницу да су савремена фолклористичка и постфолклористичка занимања примамљива мноштву истраживача из различитих научних дисциплина.

Први је рад ауторке Данијеле Лекић „Деиктичке речи у светлу теорије формуле на примерима српских епских песама и староенглеског епа *Беовулф*“, који нас подсећа на чињеницу колико су значајна компаративна проучавања усмене и писане књижевности и како се српска народна књижевност не мора искључиво сагледавати у међуодносу са српском писаном традицијом. Претпоследњи рад у зборнику – „Поредбене конструкције са везником као у ‘Сликама из сеоског живота’ Јанка Веселиновића“ Драгане Цвијовић показује како се један лингвистички феномен може читати у дјелу српског реалисте заснованом на народној традицији, што неумитно утиче и на његов језик, проткан гномским усменим формама.

Радови који излазе из сфере филолошких истраживања – „Естетика руралне вернакуларне архитектуре – народна уметност и праксе избора“ Милоша Матића, „Прошлост у магијском огледалу: мотиви судбине и мртвачке игле у конструкцији стварности и превазилажењу трауме“ Данила Трбојевића и „Професионализација мултиинструменталиста као чувара традиције у доба дигиталне културе“ Александре Прокић – указују на неопходност перманентних етнографских истраживања на терену у времену када се радикално смањује простор за њих. Ово се првенствено односи на студију „Тежак живот, али леп: систематизација савремених наратива о трансхумантном сточарству у источној Херцеговини“, коју потписују Слободан Наумовић и Богдан Дражета, подсећајући да пораст интересовања или занављање интересовања за неке појаве неријетко није у складу са простором, односно могућношћу истраживања у измијењеним друштвеним околностима.

Непроцјењива вриједност и важност теренских истраживања најбоље се потврђује у радовима Ане Јањић – „Когнитивноратолошки приступ тумачењу усмених наратива Белице“ и „Здравице уз пијење из велике ракијске чаше у Ибарском Колашину“ Александра Павловића. Први рад показује како се савремене теорије могу изванредно користити на материјалу насталом савременим теренским радом, а други упућује на животворност усмених облика и њихову способност прилагођавања друкчијем социјалном и друштвеном устројству.

Два лако повезива и надасве занимљива рада „Семиотичка анализа популарног космолошког наратива“ Милана Томашевића и „Апокалиптички kondicional ili mitem/i o kraju svijeta (do 2040. godine) u/na internetskim glasinama“ Сузана Марјанић потврђују да се фолклористичка интересовања експоненцијално шире, што можемо

показати закључном реченицом Томашевићеве студије: „Просто речено, космолошки наратив има специфичну улогу у промишљању идентитета и саморазумевању читавог човечанства, а управо је то оно што га квалификује као незаобилазну антрополошку и фолклористичку тему“ (387).

Драгоцјен принос сваком зборнику ове врсте јесу радови који се не баве српским, него фолклором других словенских народа. Њих у овој свесци има неколико и веома су шаролики. Веселка Тончева у раду „Съвременни интерпретации на традицията: наблюдения върху един фестивал за ‘автентичен фолклор’ в България“ подсећа да је и у Бугарској, као и у Србији или код Срба, актуелан проблем аутентичности фолклорних фестивала, док Оксана Микитенко радом „Украјинска патриотска песма Ой у лузі червона калина: динамика и вишеслојност жанровске атрибуције“ указује на чудне путеве „патриотских пјесама“ на народну у сопственој култури. Веома занимљиви радови долазе из Сјеверне Македоније. Ана Витанова-Рингачева у тексту „Архивотивот ‘грабнување невеста’ во епската песна за Турунџула Каравлашки – современи фолклористички толкувања“ ставља овог неисторијског јунака струмичког краја у познати контекст балканских јунака о којима се пјевана овај мотив. Сузана Мицева и Ана Витанова-Рингачева у студији „Видеото како алатка за дигитализација и трансмисија на фолклорните материјали“ коауторски залазе у простор нових технологија као помоћних средстава у фолклористичким истраживањима.

На истом трагу су Оливера Марковић и Мирјана Бојанић Ђирковић, које у прилогу „Поетика мима као фолклорног интернет жанра“ испитују границе онлајн фолклорних жанрова. Обимна литература показује колико је истраживање дигиталног фолклора занимљиво и атрактивно, али сам рад поставља питање до којих граница ће нас он довести или нас је довео и којој научној дисциплини уистину припада.

О хетерогености ове скупине радова најбоље говори то што смо за крај оставили два која се баве класичном, али ипак двадесетовјековном фолклорном грађом. Први је прилог Јеленке Пандуревић „Фолклористичка заоставштина Милана Карановића“, у којем се по ко зна који пут подсећамо која количина грађе никада није публикована и тако понуђена стручној и научној јавности. У тексту „О лексици лирских народних песама из тимочке крајине (на материјалу збирке *Јато голубато*)“ Милица Стојановић, рекли бисмо, с друге стране (будући да је тема њеног рада 1991. године објављена збирка) врло занимљиво показује колико збирке лирских народних пјесама сакупљених у новије вријеме и даље врве изразима затомљеним у савременом српском језику.

С обзиром на број објављених радова и ограничења која задаје форма приказа, са жаљењем констатујемо како нисмо били у могућности да дубље зађемо у анализу појединачних радова, чиме бисмо дали много прецизнију слику цјелокупног зборника, али се надамо да и овако понуђена скица довољно добро показује сав значај и важност ове публикације.

Саша Д. Кнежевић / Saša D. Knežević
Филозофски факултет, Универзитет у Источном Сарајеву /
Faculty of Philosophy, University of East Sarajevo
E-mail: knezsa@yahoo.com
<https://orcid.org/0009-0002-0989-6811>

Примљено/Received: 31. 3. 2025.

Прихваћено/Accepted: 3. 4. 2025.